

Marja-Leena Heikkilä-Horn

KAAKKOIS-
AASIAN HISTORIA

Gaudeamus

Copyright © 2020 Marja-Leena Heikkilä-Horn & Gaudeamus

Gaudeamus Oy
www.gaudeamus.fi

Kansi: Jussi Jääskeläinen

Kannen kuvat: ylh. ”Näkymä länteen Promen suuresta pagodasta Burmassa”, William Daniell / James Kershaw, n. 1831, Wellcome Library no. 29640i (CC BY 4.0); alh. vasemmalta ”Buddhan pää”, Sukhothain valtakunta, 1300–1400-luku, The Metropolitan Museum of Art: Gift of Mr. and Mrs. Nathan L. Halpern, 1981 (CCo 1.0); ”Borneolainen nainen”, C. F. Kell / Carl Bock, n. 1881, Wellcome Library no. 677864i (CC BY 4.0); ”Surau-pyhäkkö”, Länsi-Sumatra, 1800-luvun loppu, Wikimedia Commons / Aswilnazir, 2013 (CC BY-SA 3.0).

Kartat: Jukka Lauhalahti

KL 98.14 • UDK 950

ISBN 978-952-345-052-3

Painopaikka: Tallinna Raamatutrükikoja OÜ, Tallinna 2020

SISÄLLYS

ALKUSANAT 11

NIMISTÖSTÄ 14

KAAKKOIS-AASIAN KANSAT, KIELET JA USKONNOT 17

Mantereiset ja merelliset valtiot 17 • Alueen erikoispiirteitä 20 • Kielet ja kansat 22 • Etniset enemmistöt ja vähemmistöt 23 • Kiinalaissyntyinen väestö 30 • Intialaissyntyinen väestö 36 • Uskonnot ja uskontojen politisoituminen 38

1

KAAKKOIS-AASIAN VARHAISET VALTAKUNNAT

VARHAISEN HISTORIAN KIRJOITUKSEN ONGELMAT 45

INTIALAISTUMISTEORIA 49

KAMBODŽAN YMPÄRISTÖN MUINAISET VALTAKESKUKSET 51

Funan 51 • Chenla 53 • Angkor 54 • Champa 61

INDONESIAN ENSIMMÄISET KUNINGASKUNNAT 64

Hollantilaiset kirjoittavat historiaa 64 • Srivijaya ja Mataram 64 • Singhasari ja Majapahit 68

BURMALAISET KUNINGASKUNNAT 71

Britit etnisöivät Burman historian 71 • Mrauk-U 72 • Rāmaññadesa 75 • Pagan 77 • Pegu ja Ava 79

THAIMAAN JA LAOSIN MANDALAT 82

Mandalateoria 82 • Lanna 85 • Lan Xang 87 • Sukhothai 89 • Ayutthaya 91

VIETNAMIN KIINALAINEN VALTAKAUSI 97

Lohikäärmeen jälkeläiset 97 • Nam Viet 98 • Dai Viet 100 • Le- ja Trinh-dynastiat jakavat Vietnamin 103 • Taysonin veljesten kapina 106 • ”Vietnam” syntyy 107

INDONESIAN JA MALESIAN SULTTAANIKUNNAT JA FILIPPIINIT 108

Islamilainen kulttuuri ja maailmankauppa 108 • Islam leviää alueelle 109
• Aceh 111 • Jaavan sulttaanikunnat 112 • Malakka 114 • Borneo ja Brunei 116
• Espanjan siirtomaakausi alkaa Filippiineillä 117

2

EUROOPPALAINEN SIIRTOMAAKAUSI

SIIRTOMAATALOUDEN PERUSTA 125

ROTUPOLITIIKAN ALKU 129

SIIRTOMAIDEN KAPINALIIKKEET JA JAPANIN MIEHITYSKAUSI 133

FILIPPIINIEN SIIRTOMAAKAUSI 136

Lukeneisto määrittelee filippiiniläisyyden 136 • Papiston kapina ja José Burgosin marttyyrikuolema 136 • Filippiiniläisten liitosta Espanjan ja Yhdysvaltojen sotaan 139 • Filippiineistä tulee Yhdysvaltojen siirtomaa 142
• Amerikkalaistamispolitiikka 144 • Japanin miehitys jakaa Filippiinien eliitin 146

INDONESIA OSANA ALANKOMAITA 149

Alankomaiden ”Intia” 149 • Alankomaiden Intiasta muotoutuu Indonesia 151
• Ankara viljelyjärjestelmä 152 • Hollantilaisten ”eettinen” hallinto 154
• Muslimikauppiaat järjestäytyvät 156 • Sekulaari oppositio ja kommunistien kapina 158 • Sukarno 160 • Yhteistyö Japanin kanssa 163

BRITTIEN SIIRTOKUNNAT MALESIASSA JA SINGAPORESSA 166

Malakan niemimaan siirtokunnat 166 • Borneon saaren jakaminen 168
• Mantereelle syntyy kaksi brittien liittovaltiota 169 • Malaijit etsivät itseään 172 • Japanilaiset valloittavat Malaijan ja Singaporen 175

BRITTIILÄINEN BURMA 179

Burmasta tulee osa Intiaa 179 • Öljyä, tiikkiä ja riisiä 181 • Buddhalaisuus ja brittien koulutuspolitiikka 183 • U Ottama ja buddhalaismunkkien

politisoituminen 186 • Opiskelijat ja talonpojat kapinoivat 189 • Thakin-
puolue 190 • Aung San, Japani ja itsenäisyystaistelu 191

RANSKALAINEN SIIRTOMAVALTA VIETNAMISSA 196

Ranskan Indokiina yhdistää kiinalaisen ja intialaisen kulttuuriperinnön 196
• Indokiinan ranskalaistaminen 199 • Tuottoisat valtion monopolit 200
• *Mission civilisatrice* 201 • Siirtomaahallinnon vastainen rintama 203
• Kansallispuolueen kapina 205 • Cao Dai ja Hoa Hao 208 • Ho Tši Minh 209
• Japanin miehityskausi 213

KAMBODŽA RANSKAN PROTEKTORAATTINA 216

Ranska liittää Kambodžan osaksi Indokiinaa 216 • Ranskan kulttuuri- ja
koulutuspolitiikka 217 • Kansa nousee kapinaan 220 • Buddhalaisuus
politisoituu 221 • Japanin ”suojeluksessa” 223

RANSKALAISET MUODOSTAVAT LAOSIN 225

Ranska tähyilee Kiinaan 225 • Kolme prinssiä 228 • Japanilaiset julistavat
Laosin itsenäiseksi 229

THAIMAA EUROOPPALAISTEN SIIRTOMAVALTOJEN PURISTUKSESSA 232

Taksin perustaa uuden kuningaskunnan 232 • Siamista Englannin ja Ranskan
puskurivaltioksi 233 • Bowringin sopimus avaa markkinat 236 • Siamista
tulee ”thai” 237 • Bangkokista tulee vallan keskus 239 • Chulalongkornin
koulutuspolitiikka 243 • Vajiravudh ja thai-eliitti 244 • Olematon
oppositio 247 • Vuoden 1932 ”vallankumous” 248 • Japanin ihailijat ja
vastustajat 252

3

KAAKKOIS-AASIAN ITSENÄISTYMINEN, KYLÄ SOTA JA GLOBALISAATIO

PITKÄ TIE ITSENÄISYYTEEN 257

KYLÄ SOTA 259

KAAKKOIS-AASIAN MAAT VALITSEVAT PUOLENSA 261

FILIPPIINIT YHDYSVALTOJEN LIITTOLAISENA 263

Poliittiset perheet ja ”likaiset vaalit” 263 • Perheiden anarkia 266
• Amerikkalaiset vai filippiiniläiset ensin? 267 • Ferdinand Marcos valitaan

presidentiksi 268 • Muslimien kapina Mindanaolla ja poikkeustila 271
• Aquinot haastavat Marcosit 273 • Fidel Ramos ja kylmän sodan
päätyminen 274 • Eliitin vallankaappaus 275 • Mindanaon muslimien kapina
jatkuu 277 • Arroyo syrjäytetään 278 • Yhdysvallat kääntää katseensa jälleen
Aasiaan 280

THAIMAAN SIVIILILIEN JA ARMEIJAN KATKERA VALTATAISTELU 283

Vanhat siirtomaavallat vaativat sotakorvauksia 283 • Kuningas Anand
Mahidolin kuolema ja armeijan nousu valtaan 284 • Muslimien kapina
Pattanissa ja Haji Sulongin katoaminen 285 • Thaimaan triumviraatti 286
• Kuningaskultin elvyttäminen 288 • Jit Phumisak ja radikaalin opposition
synty 290 • Lyhyt demokratiakokeilu 293 • Kenraali Prem Tinsulanondan
pääministerikausi 296 • Musta toukokuu 298 • Thaksin Shinawatrasta
tulee pääministeri 300 • Etelä-Thaimaan muslimien kapina 306
• Keltapaitamellakat 307 • Keltaiset paidat vaihtuvat punaisiin 310 • Yingluck
Shinawatran kaudesta takaisin armeijan valtaan 312

VIETNAMIN VERISET VUOSIKYMMENET 317

Vietnamin sodan puolustajat ja vastustajat 317 • Brittien ja ranskalaisten
paluu Indokiinaan 318 • Kahtia jakautunut maa 321 • Vietnamin sodasta
uuteen itsenäistymiseen 324 • Kambodžan miehitys ja rajasota Kiinan
kanssa 328 • Vietnam avautuu ulkomaille 329 • Kapitalistis-kommunistinen
talousjärjestelmä 331 • Yhdysvaltojen ja Kiinan puristuksessa 334

KAMBODŽAN TIE SIIRTOMAAVALLASTA YKSINVALTAAN 337

Ranskan paluu ja buddhalaisuuden politisoituminen 337 • Sihanoukin
uusi itsenäisyysjulistus 339 • Sihanoukin valtakausi 342 • Lon Nolin
sotilasvallankaappaus ja Yhdysvaltojen pommituskampanja 345
• Kambodžan tuntemattomat kommunistit 346 • Punakhmerit ja
Kamputsean kansanmurha 348 • Vietnam miehittää Kambodžan 352
• Sihanoukin paluu ja Hun Senin valtaannousu 354 • Kambodža saa uuden
kuninkaan 356 • Punakhmerien vastainen tribunaali 358 • Hun Sen ja
Kambodžan talous 360 • Rajakiista Preah Vihearin tempppelin alueesta 361
• Hun Sen keskittää valtaa itselleen ja perheelleen 364

LAOS – RANSKAN VALLASTA KOMMUNISMIIN 366

Phetsarathin itsenäisyysjulistus ja Ranskan siirtomaavallan paluu 366
• Kylmän sodan prinssit 367 • Yhdysvallat puuttuu Laosin politiikkaan 371
• Buddhalaisuuden politisoituminen ja Kong Len vallankaappaus 373
• Vietnamin sota leviää Laosiin 376 • Laosin vallankumous ja suhteet

Thaimaahan ja Vietnamiin 378 • Kylmän sodan päättyminen ja kommunistisen vallan vakiintuminen 380 • Patoja ja sähköä 382 • Heikko kansalaisyhteiskunta ja oppositio 386

MALESIA, SINGAPORE JA BRUNEI ITSENÄISTYVÄT BRITANNIASTA 389

Britit palaavat valtaan Malaijassa 389 • UMNO ja etnisten ryhmien järjestäytyminen 390 • Poikkeustila ja kylmä sota 392 • Malaija itsenäistyy 394 • Malesia syntyy 396 • Malesian rotumellakat ja *bumiputra*-politiikka 399 • Vahvat miehet nousevat valtaan 402 • Kylmän sodan päättyminen ja talouskriisi 405 • Borneon ja Malakan hyvä veli -verkostot 408 • Najib Razakin pääministerikausi 409 • Tamilihindut nousevat kapinaan 414 • Bersih 4.0 ja Mahathirin paluu 415 • Lee Kuan Yewin jälkeinen aika Singaporessa 416 • Vaaleja yhden puolueen maassa 418 • Lee Kuan Yewin poliittinen perintö 419 • Brunei ja islamin nousu 421

INDONESIA – OHJATTUA TALOUTTA JA DEMOKRATIAA 424

Hollanti kieltää itsenäisyyden 424 • Kylmä sota ja kommunistien kapina 426 • Itsenäinen Indonesia ja Sukarno 427 • Valta keskittyy Jaavalle 431 • Sukarno tasapainottelee vallan huipulla 433 • Vallankaappaus ja verilöyly 434 • Suharton uusi järjestys 436 • Armeijan ja islamin valtataistelu 438 • Aasian valuuttakriisi kaataa Suharton hallinnon 441 • Suharton ero ja kiinalaisvastaiset mellakat 442 • Kenraali Susilo Bambang Yudhoyonon presidenttikausi 444 • Indonesian talous ja eliitin valtataistelu 446 • Joko Widodosta tulee presidentti 448

BURMASTA TULEE MYANMAR 452

Englannin paluu ja thakinien valtataistelu 452 • Panglongin sopimus ja Aung Sanin murha 453 • Itsenäistyminen ja sisällissota 455 • U Nun buddhalainen sosialismi, Kuomintang ja kylmä sota 457 • Ne Winin sotilasvallankaappaus ja kylmän sodan päättyminen 461 • Opiskelijat osoittavat mieltään 463 • Demokratialiikkeen nousu ja uudet vaalit 465 • Aung San Suu Kyin kotiaresti ja armeijan valta 466 • Burman pimeät vuodet 468 • Kenraali Khin Nyunt ja Kiinan talousvalta 470 • Uusi pääkaupunki Naypyidaw nousee Keski-Burmaan 473 • Sahramivallankumous ja pyörremyrsky Nargis 475 • Myanmar nimenä vakiintuu ja talous avautuu 478 • Uudet vaalit ja rohingya-katastrofi 482

LOPUKSI: KAAKKOIS-AASIAN NÄKYMÄT VUONNA 2020 487

Kaakkois-Aasian poliittinen kulttuuri 487 • Kiina ja kiinalaiset taloudessa ja politiikassa 489 • Taluskriisistä talouskasvuun 490 • Kansa ja kansanvallan puuttuminen 491 • Yhdentyykö Kaakkois-Aasia? 492

KIRJALLISUUTTA 494

HENKILÖHAKEMISTO 498

ASIASANAHAKEMISTO 503